

Lászlók András

Vonhjo mester élete és tanítása

Vonhjo (元曉, Wonhyo) (617–686) kora – a Silla kor – fontos időszak a koreai buddhizmus történetében. A korábban főként Kínából, illetve részben Indiából áthozott tanítások ebben a korban egyesültek öt fő irányzatban, amiket összefoglalóan az „öt iskola” (koreai *ogyo*) néven említi a szakirodalom. Ezek a *vinaja*, *nirvána*, *jógácsára*, *avatamszaka* iskolák, illetve a Vonhjo alapította *dharma*-természet iskola.

A fentiek közül a koreai vallási szinkretizmus, illetve a későbbi *csan* (禪, *chan*) vagy koreai néven *szon* (*seon*) irányzatok szempontjából is a legfontosabb a jellegzetesen koreai *dharma*-természet iskola (koreai *beopseong jong*), ami egyfajta összekötő kapocsként fogható fel a szövegmagyarázó, illetve a *szon* irányzatok között.

Bár az alapító Vonhjo életéről átfogó összefoglaló nem maradt fenn, a meglévő forrásokból életútjának főbb állomásai rekonstruálhatók. Szerzetesi felavatást tizenöt éves korában

kapott és több híres mesternél tanult. Írásai alapján megállapítható, hogy a kor legtöbb kínai irányzatát jól ismerte. Podok (Bodeok) szerzetesnél töltött évei alatt ismerkedett meg Iszanggal (Uisang), akivel eltervezték, hogy Kínába utaznak. Egy feljegyzés szerint Vonhjo azért szeretett volna Kínába eljutni, hogy megismerkedjen a nagy kínai zarándok Hszüancang (Xuanzang) „új jógácsára” tanításaival.

A gyakran idézett történet szerint a zord időjárás miatt hajójuk nem tudott időben elindulni a kikötőből, ezért úgy döntöttek, hogy egy közeli barlangban töltik az éjszakát. A földön a sötétben keresgélve találtak néhány ivócsészét, majd miután a segítségükkel szomjukat csillapították lefeküdtek aludni. Másnap reggel vették észre, hogy a barlang egy sírkamra, a csészék pedig emberi koponyák. Mivel a vihar nem csillapodott le, a következő éjszakát is a sírkamrában töltötték, ám ezúttal rémálmok gyötörték őket. Elgondolkodva a történeteken Vonhjo véglegesen ráébredt arra, hogy a tudat határozza meg a valóságot, így már nem látta szükségét, hogy Kínába utazzon.

Visszatért Sillába, ahol megismerkedett az özvegy Joszok (Yoseok) hercegnővel, akitől később egy fia született. Ettől fogva a Kis Világi néven hívta magát és az egyszerű nép között terjesztette a buddhista tanítást. Bár viszonylag fegyelmezetlen életet élt, műveinek nagy részét ebben az időszakban írta. Szabadidejét bordélyokban mulatta vagy a lantján játszott, az éjjelt pedig gyakran töltötte kriptákban vagy világi támogatói otthonában. Amikor kedve úgy tartotta a hegyekbe vonult meditálni vagy a parasztokat tanította a buddhák nevének recitálására. Vonhjo végül egyfajta kultikus koreai népi hőssé vált.

Iszangnál jóval termékenyebb szerző volt. Bár egy konkrét iskola mellett sem kötelezte el magát, a kor összes ismertebb *mahájána* szövegéhez írt kommentárt. Nem csak Koreában,

Vonhjo mester (617–686)

de Kínában és Japánban is gyakran támaszkodtak műveire. Több mint nyolcvan művet írt, ebből tizenöt maradt fenn egészben és nyolc töredékesen. Elemzései nem az egyes szövegek közti különbségeket mélyítették tovább, hanem inkább a buddhista tanítások összhangját próbálták megteremteni. Számára a buddhizmus egy olyan hatalmas tanítási rendszer volt, amiben az egyes elméletek áthatják egymást. Amikor ellentmondásokat talált eltérő szövegcsoporthoz, próbálta azokat feloldani. Egyik felfogást sem tekintette tökéletesen helyesnek. Számára egy kijelentés igazsága csupán egy adott nézőpontból volt érvényes.

A kulcsszó Vonhjo életművével kapcsolatosan a „viták összehangolása” (koreai: *hwajaeng*), több szerző használja továbbá a „szinkretikus buddhizmus” (koreai *tongbulgyo*) kifejezést Vonhjoval kapcsolatosan, mivel rendszerében az egyes hitelvek átfogó egészet alkotnak.

Vonhjo a felhasznált szövegeket elfogulatlanul szemlélte, függetlenül attól, hogy melyik *mahájána* irányzathoz sorolták őket. Különösen érdekelték őt a *jógácsára*, *tathátagarabha*, *avatamszaka* tanítások, továbbá a *Nirvána szútra* és *A hit felkeltése a mahájánában* (大乘起信論, *Dasheng qixin lun*) című mű. Emellett jól ismerte a tiszta föld, a *vinaja* és a *madhjamaka* iskolák tanításait is, továbbá tisztában volt a buddhista logika alapjaival, ami Hszüan-cang fordításai révén jelent meg Kínában.

A hit felkeltése a mahájánában kijelentései voltak számára a fő döntőbírók vitás kérdésekben, a műről írt kommentárja nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a szövegre az egyik legfontosabb buddhista műként tekintsenek Kelet-Ázsiában.

Gondolatainak fő vezérelve *A hit felkeltése a mahájánában* „egy tudat” eszméje volt, az egyes szövegeket ebből a szempontból elemezte. A koponyákkal teli sírkamrában felismerte, hogy a tudat, amely tartalmazza mind a keletkezőt és elmúlót, mind a nem keletkezőt és nem elmúlót, maga a *tathátagarabha*.

Vonhjo értelmezésében az „egy tudatnak” két aspektusa van, így „szennyezett és mégsem szennyezett”, ugyanakkor „nem szennyezett és mégis szennyezett”. Mivel „szennyezett és még-

sem szennyezett” ezért mozdulatlan és változatlan. Mivel „nem szennyezett és mégis szennyezett” ezért belebonyolódik az újjászületések hatféle ösvényébe.

Vonhjo értelmezésében az „egy tudat” minden érző lény tudatosságának a forrása, ami a tiszta létből több fokozaton keresztül jut el a szenvedő lények által tapasztalható szintre. Vonhjo *nézetei így egyfajta filozófiai idealizmust tükröznek, amit később Fa-cang (Fazang) a „tathátagarabhából keletkezés”* elméletének nevezett. Az „egy tudat” így nem csak passzív, tiszta lényegiség, hanem dinamikus működése folytán különböző jelenségek alapja.

Vonhjo szerint a *tathátagarabhát* a tudatlanság szele mozdítja meg és készíti arra, hogy különböző jelenségek merüljenek fel belőle, azonban a tudatlanság eredetét – korának többi buddhista gondolkodójához hasonlóan – már nem magyarázta meg. Az alap, amin az érző lények kapcsolatainak összetett rendszere alapszik, a téren és időn kívüli végső valóság, az „eredeti megvilágosodás”, Vonhjo értelmezésében maga a *Dharmakája*. Az „eredeti megvilágosodást” azonban fel kell ismerni, gyümölcseit meg kell valósítani.

Vonhjo számára a *tathátagarabha* tanítás volt a legjobb eszköz a hitelvi viták kibékítésére. Ebben a szellemben született *A hitelvi viták kibékítésnek tíz megközelítése* (十門和諍論; Simmun hwajaeng non) című műve, amely a kor egyik legfontosabb szinkretizmusra törekvő írása. A műből sajnos csak töredékek maradtak fenn. Vonhjo azon kevés művei közé tartozik, amely nem kommentár vagy egy adott hitelvi álláspontot bemutató mű, hanem inkább egyfajta módszertan. Célja, hogy szigorú logikai elveket követve bemutassa az egyes nézőpontokat, illetve azok hátterét, továbbá összeegyeztethetőségét a *mahájána* hagyomány egészével. Vonhjo azonban az egyes nézőpontok bemutatása közben megragadta az alkalmat arra is, hogy ismertesse saját álláspontját az adott problémáról.

Vonhjo módszere a hitelvi viták feloldására bizonyos szempontból meglepően modern. Az egyes nézőpontokat egészen addig tanulmányozta, amíg meg nem találta azt a konkrét pontot, ahol az ellentét legélesebben megjelenik.

Vonhjo koponyával a kezében és Iszang.

Ezt követően bemutatta, hogy milyen szellemi háttérben, motivációban vagy felekezeti hovatartozásban jelen lévő különbség vezetett az adott nézőpont népszerűsítője számára véleménye kialakításához.

Vonhjo sosem mondta azt, hogy két szerző következtetése végeredményben ugyanoda vezet. Mindössze annyit mondott, hogy mindkét szerző helyes következtetésre jutott, tekintettel arra, hogy a kiindulásul szolgáló szövegek hitelesek, illetve az érvelésük szabályos. Amikor egyes szerzőket bírálta, másokat dicsért, mindig kimutatta, hogy az egyik érvelés miért mélyebb, szigorúbban levezetett, mint a másik.

Munkamódszere így nagyban különbözött a kor kínai kommentátorainak népszerű módszerétől a „tanítások osztályozásától” (kínai *panjiao*), mivel utóbbi gyakran a szerző felekezeti hovatartozásától függően egyfajta burkolt értékítéletet is tartalmazott. Az adott szerző az általa preferált tanításokat gyakran kiemelte olyan jelzőkkel, mint „tökéletes”, „végső”, „teljes” stb. és végül felállított egy a tanítások csoportjai közti sorrendet.

Elfogulatlan és irányzatoktól független hozzáállását jól tükrözi, hogy bár leginkább a *tathágatagarbha* tanítások álltak hozzá közel, jól ismerte Hszüan-cang és követői „új jógácsára” szövegeit is és gyakran fel is használta őket munkája során. Vonhjo ezen a téren egyedülálló kortársai között, mivel azok a kommentátorok, akik egy adott irányzathoz tartoztak gyakran élesen elutasították az ellentétes nézeteket valló irányzatok szövegeit. Vonhjo nem olvastotta össze a két irányzat nézeteit, hanem mindvégig tisztában volt a nézőpontok közti különbségekkel, a két irányzatra inkább egymás kiegészítőjeként tekintett.

A *hit felkeltése a mahájánában* című műről írt kommentárjában a két irányzat közti kapcsolat legfontosabb sarokkövének a kétféle – érzelmi és megismerésbeli – akadályról szóló tanítást tartotta. A *két akadály rendszere* (二障義, *ljanguì*) című művében a kétféle akadályt a *tathágatagarbha* és a *jógácsára* irányzatok szempontjából vizsgálta kimerítően. Végül megalakította a két irányzat megvilágosodáshoz vezető módszerének átfogó térképét és megmagyarázta a köztük lévő különbségeket és átfedéseket.

Vonhjo, mint buddhista tudós sikere nagyban köszönhető írói képességeinek. Klasszikus kínai nyelven írt műveinek minősége gyakran meghaladja kínai kortársaiét. Műveiben a felhasználta irodalmat is szinte kivétel nélkül pontosan és helyesen idézte.

Vonhjo írásainak egyik jellegzetessége a taoista hatást tükröző költői nyelvezet, amit leginkább műveinek bevezetőjében alkalmazott és célja a buddhista tanítás nagyszerűségének érzékeltetése. Vonhjo írásainak másik jellegzetessége a *csan* szövegekre emlékeztető „nyitás és szerkesztés” (koreai *gae-hap*) elnevezésű módszer. A „nyitás” során a szerző „felnyitja” az olvasó előtt a szövegben lévő különböző eszméket, majd a „szerkesztés” során egy olyan nézőpontot kínál, amelyből a különböző nézetek egymás kiegészítőjeként értelmezhetők.

Gyakran használt továbbá a *Pradzsnjápáramitá* irodalom, illetve a *madhjamaka* iskola hatását tükröző paradox kijelentéseket, így ebből a szempontból is a koreai *szon* mesterek előfutáraként tekinthetünk rá.

A *Pradznyápáramitá* szövegek gondolkodásmódjával szorosan összefügg a két igazság módszerének használata a szövegek elemzése során. Gyakran olvashatjuk Vönhjo szövegeiben például, hogy az egyik szerző nézőpontja a végső igazság szempontjából is helyes, míg a másik szerzőé csak a konvencionális igazság szintjén. Vönhjo óva intett azonban mindenkit attól, hogy ragaszkodjon bármilyen állásponthez, legyen az konvencionális vagy végső igazság.

Vönhjo nézetei a két igazságról egyben a buddhizmus elfogadását is elősegítették az egyszerű nép körében. A kor embere úgy érezte, hogy a buddhizmus tagadja a családos emberek világát, mivel a végső igazságra helyezi a hang-

Vönhjonak szentelt szentély a Punhwangsa (Bunhwangsa) templom közelében Kjongdzsuban (Gyeongju).

súlyt. A buddhizmus így nem lehet a nemzet fejlődését és egységét elősegítő vallás. Vönhjo szerint viszont sem a transzcendens, sem az immanens világhoz – vagyis sem az „egy tudat” abszolút sem relatív aspektusához – nem szabad ragaszkodnunk, így végeredményben a családos emberek és a szerzetesek életmódja azonos értékű. Vönhjo saját életútjával bizonyította be, hogy világiként is lehet a buddhista tanítással összhangban lévő életet élni.

Fő célja – ahogy életrajza jól mutatja – nem az öncélú szövegmagyarázat volt. A szövegek elemzését a buddhista gyakorlat szolgálatába állította a megvilágosodáshoz vezető úton. A szavak tökéletlenek a következtetések pedig

tévesek lehetnek. A tudósok, akik a felébredés világát próbálják leírni így gyakran hibáznak.

Esszéi egyfajta vallomások. Egyrészt megvallja saját bűneit, másrészt megvallja azt a mélységes örömet, amit a végső valóság szemlélete jelent számára. Írásainak így van egy jellegzetesen misztikus, vallásos hangulata. A viták feloldásának végső célja végeredményben vallásos, eljuttatni a gyakorlót *A hit felkeltése a mahájánában* című műben felvázolt mély hithez. A legmélyebb hit állapotában tapasztalt minden fogalmiságtól mentes tudatállapot alkalmas csak arra, hogy a hitelvi vitákat végérvényesen feloldja. Ha ez megtörténik, bármelyik hagyományvonal által felvázolt út járható lehet. Ez a fogalmiságtól mentes tudatállapot végeredményben maga az abszolút hit. A hit Vönhjo számára a legfontosabb feltétele a megvilágosodásnak.

Vönhjo – összefüggésben a fentiekkel – mélyen érdeklődött a „tisztá föld” tanítások iránt. Bár a buddhizmus képes arra, hogy felébressze az emberek tudatát, tanításai túl bonyolultak az egyszerű nép számára. Vönhjo szerint mind a tiszta földek, mind a hétköznapi valóság az „egy tudatból” merülnek fel. Amitábhá segítségével a tiszta földre vezetett emberek már képesek lesznek felismerni az „egy tudatot”, így a „tisztá föld” tanítások szerinti hit Vönhjo számára szorosan összefügg *A hit felkeltése a mahájánában* című mű szerinti hittel.

Vönhjo minden nézőpontból a koreai buddhizmus legfontosabb alakja. Bár kiváló szövegmagyarázó volt, mégis fontosabbnak tartotta a szavakon túli valóság felismerését, amivel megalapozta a későbbi *szon* tanítások elfogadását. Életművével nem csak a Silla kor buddhizmusának megerősítéséhez járult hozzá, hanem a *szon Csozon (Joseon)* kort követő újjáélesztői is gyakran tekintettek rá hivatkozási alapként. Meglepő módon – a modern *szon* legmeghatározóbb alakja – Kjongho (Kyongho) mester és Vönhjo életútja több ponton hasonlít egymáshoz. Úgy gondolom, hogy a két mester tanítása közti, a múlt és a jelen koreai buddhizmusát összekötő legfontosabb kapocs a világi buddhista gyakorlat felértékelése, így napjaink nyugati törekvői számára mindketten hiteles példaképül szolgálhatnak.